

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИСТОРИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

YEREVAN STATE UNIVERSITY
FACULTY OF HISTORY

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹ
ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

ИСТОРИЯ И КУЛЬТУРА
АРМЕНОВЕДЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

HISTORY AND CULTURE
JOURNAL OF ARMENIAN STUDIES

№ 1

ԵՐԵՎԱՆ - ԵՐԵՎԱՆ - YEREVAN
ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ, ИЗДАТЕЛЬСТВО ЕГУ, YSU PRESS
2021

*Հրատարակվում է Երևանի պետական համալսարանի
պատմության ֆակուլտետի գիտական խորհրդի որոշմամբ*

Գլխավոր խմբագիր՝ պ.գ.դ., պրոֆ. **Էդիկ Մինասյան**

Խմբագրական խորհուրդ՝

Միքայել Մալխասյան (խմբագիր, պ.գ.թ., դոց.), **Աշոտ Մելքոնյան** (ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, պ.գ.դ., պրոֆ.), **Արամ Սիմոնյան** (ՀՀ ԳԱԱ թղթ. անդամ, պ.գ.դ., պրոֆ.), **Ալբերտ Ստեփանյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Հայկ Ավետիսյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Լևոն Չուգասյան** (արվ.գ.դ., պրոֆ.), **Համլետ Պետրոսյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Արման Եղիազարյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Հայկազ Հովհաննիսյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Աշոտ Ներսիսյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Աշոտ Հայրունի** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Վալերի Թունյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Վանիկ Վիրաբյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Ռաֆիկ Նահապետյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Հակոբ Հարությունյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Հովիկ Գրիգորյան** (պ.գ.թ., դոց.), **Մխիթար Գաբրիելյան** (պ.գ.թ., դոց.), **Էդգար Հովհաննիսյան** (պ.գ.թ., դոց.), **Տիգրան Գևորգյան** (պ.գ.թ., ասիստ.):

Главный редактор - докт. ист. наук, проф. **Эдик Минасян**

Редакционная коллегия:

Микаэл Малхасян (редактор, к.и.н., доц.), **Ашот Мелконян** (академик НАН РА, д.и.н., проф.), **Арам Симонян** (чл.-кор. НАН РА, д.и.н., проф.), **Альберт Степанян** (д.и.н., проф.), **Айк Аветисян** (д.и.н., проф.), **Левон Чугасзян** (д. иск. н., проф.), **Гамлет Петросян** (д.и.н., проф.), **Арман Егиазарян** (д.и.н., проф.), **Айказ Оганесян** (д.и.н., проф.), **Ашот Нерсесян** (д.и.н., проф.), **Ашот Айруни** (д.и.н., проф.), **Валерий Тунян** (д.и.н., проф.), **Ваник Вирабян** (д.и.н., проф.), **Рафик Наапетян** (д.и.н., проф.), **Акоб Арутюнян** (д.и.н., проф.), **Овик Григорян** (к.и.н., доц.), **Мхитар Габриелян** (к.и.н., доц.), **Эдгар Оганнисян** (к.и.н., доц.), **Тигран Геворгян** (к.и.н., асист.).

Editor-in-Chief: Doctor of Sciences, Prof. **Edik Minasyan**

Editorial Board:

Mikayel Malkhasyan (Editor, PhD in History, Associate Prof.), **Ashot Melkonyan** (Academician of NAS RA, Doctor of Sciences, Prof.), **Aram Simonyan** (Corresp. Member of NAS RA, Doctor of Sciences, Prof.), **Albert Stepanyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Hayk Avetisyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Levon Chugaszyan** (Doctor of Arts, Prof.), **Hamlet Petrosyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Arman Yeghiazaryan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Haikaz Hovhannisyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Ashot Nersisyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Asot Hayruni** (Doctor of Sciences, Prof.), **Valeri Tunyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Vanik Virabyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Rafik Nahapetyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Hakob Harutunyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Hovik Grigoryan** (PhD in History, Associate Prof.), **Mkhitar Gabrielyan** (PhD in History, Associate Prof.), **Edgar Hovhannisyan** (PhD in History, Associate Prof.), **Tigran Gevorgyan** (PhD in History, Assistant Prof.).

ISSN 1829-2771

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹՅՈՒՆ СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ / ИСТОРИЯ / HISTORY

Виген Цатрян, Руслан Кобзарь - К ВОПРОСУ О ЛОКАЛИЗАЦИИ И ЭТИМОЛОГИИ БАСОРОПЕДЫ В СВЕТЕ ЗАВОЕВАНИЙ АРТАШЕСА I У МИДЯН	7
Վիգեն Ծատրյան, Ռուսլան Կոբզար - ԲԱՍՈՐՈՊԵԴԱՅԻ ՏԵՂՈՐՈՇՄԱՆ ԵՎ ԱՏՈՒԳԱ-ԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՐՏԱՇԵՍ Ա-Ի ՄԵՂԱԿԱՆ ԵՎ ԱՃՈՒՄՆԵՐԻ ԼՈՒՅՍԻ ՆԵՐՔՈՒՆ.....	22
Vigen Tsatryan, Ruslan Kobzar - TO THE QUESTION OF THE LOCALIZATION AND ETYMOLOGY OF BASOROPEDA IN THE LIGHT OF THE CONQUESTS OF ARTASHES I FROM THE MEDES.....	22
Արգիշտի Վարդանյան - ՄԱՄԻԿՈՆՅԱՆՆԵՐԻ ԻՇԽԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՏՈՂՄԱՃՅՈՒՂԻ ՄԻ ՃՇՁԳՐՏՈՒՄ.....	23
Аргишти Варданян - ОДНО УТОЧНЕНИЕ ПРАВЯЩЕЙ ДИНАСТИИ МАМИКОНЯНОВ	29
Argishti Vardanyan - A CORRECTION OF THE GENEALOGY OF THE MAMIKONYANS PRINCELY FAMILY	29
Միքայել Մալխասյան - 16-ՐԴ ԴԱՐՈՒՄ ԲԼԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԱԲԱՇԽՄԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏԿԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ՝ ԱՌԱՆՁԻՆ ՎԱՐՉԱՄԻՎՈՐՆԵՐԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ.....	30
Микаэл Малхасян - ОБЩАЯ КАРТИНА РАСПРЕДЕЛЕНИЕ НАСЕЛЕНИЯ В АРМЕНИИ В XVI ВЕКЕ НА ПРИМЕРЕ ОТДЕЛЬНЫХ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ЕДИНИЦ.....	38
Mikayel Malkhasyan - GENERAL PICTURE OF POPULATION DISTRIBUTION IN ARMENIA IN THE 16 TH CENTURY ON THE EXAMPLE OF SEVERAL ADMINISTRATIVE UNITS.....	38
Ֆելիքս Մովսիսյան - «ՄԱՍՅԱՑ ԱԴԱՎՆԻ» ԱՄՍԱԳԻՐԸ ՀՈՈՍԻ ՊԻՈՒՄ IX ՊԱՊԻՆ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ՉՐԿԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ.....	39
Феликс Мовсисян - ЖУРНАЛ «МАСЬЯЦ АГАВНИ» («МАСИССКИЙ ГОЛУБЬ») О ЛИШЕНИИ СВЕТСКОЙ ВЛАСТИ ПАПЫ РИМСКОГО ПИЯ IX	54
Feliks Movsisyan - THE MAGAZINE "THE MASYATS AGHAVNI" ON DEPRIVATION OF POPE PIUS IX OF HIS SECULAR POWER.....	55
Հովիկ Գրիգորյան - ՀՅԴ ՑՈՒՑԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎԻՏՈՇԻ ԱՂԵՏԻՆ ՀԱՋՈՐԴԱՃ ԱՄԻՍՆԵՐԻՆ (1905 Թ. ՄԱՐՏ - ՀՈՒԼԻՍԻ ԿԵՍԵՐ).....	56
Овик Григорян - ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УКАЗЫВАЮЩЕГО ОРГАНА АРФ ДАШНАКЦУТЮН В МЕСЯЦЫ, ПОСЛЕДУЮЩИЕ ЗА ТРАГЕДИЕЙ НА ВИТОШЕ (МАРТ - СЕРЕДИНА ИЮЛЯ 1905 Г.)	72
Novik Grigoryan - THE ACTIVITIES OF THE INDICATIVE ORGANIZATION OF ARF DASHNAK-SUTYUN IN THE MONTHS AFTER THE VITOSH DISASTER (FROM MARCH TO MID-JULY, 1905).....	73
Գայանե Հովհաննիսյան - ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱԴԻ ԻՆՔՆԱԿԱՐ ՄԱՐԶԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐԸ 1920-ԱԿԱՆ ԹԹ. ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԵՍԻՆ - 1930-ԱԿԱՆ ԹԹ.	74
Гаяне Оганнисян - ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ В НАГОРНО-КАРАБАХСКОЙ АВТОНОМНОЙ ОБЛАСТИ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ 1920-Х ГГ. - В 1930-Х ГГ.....	82
Gayane Hovhannisyan - DEMOGRAPHIC PROCESSES IN THE NAGORNO-KARABAKH AUTONOMOUS REGION IN THE SECOND HALF OF THE 1920S - IN THE 1930S.....	83
Էդիկ Մինասյան, Արտավազդ Դարբինյան - ԵՐԵՎԱՆԻ ԲՈՒՀԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐՑԱԽՅԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ (1991-1994 ԹԹ.).....	84

Эдик Минасян, Артавазд Дарбинян – ОБ УЧАСТИИ СОТРУДНИКОВ И СТУДЕНТОВ ЕРЕВАНСКИХ ВУЗ-ОВ В ПЕРВОЙ АРЦАХСКОЙ ВОЙНЕ (1991-1994 ГГ.).....	89
Edik Minasian, Artavazd Darbinian – THE PARTICIPATION OF YEREVAN UNIVERSITIES IN THE FIRST ARTSAKH WAR (1991-1994).....	89
Դավիթ Բարսեղյան - ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՀԵՐԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿՈՐՊՈՐԱԿՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆԵՐՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ.....	90
Давит Барсегян – ЗНАЧЕНИЕ КОРПУСА СТРАЖЕЙ ИСЛАМСКОЙ РЕВО- ЛЮЦИИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ВНУТРИПОЛИТИЧЕСКОЙ СТАБИЛЬНОСТИ.....	95
Davit Barseghyan – THE IMPORTANCE OF THE ISLAMIC REVOLUTIONARY GUARD CORPS IN ENSURING INTERNAL POLITICAL STABILITY	95
Լիլիթ Սալարյան – ԶԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ 1920 Թ. ԵՎ 2018 Թ. ԻՇԽԱՆԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ՀԵՏՈ (ՀԱՍԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ).....	96
Лилит Макарян – ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ В АРМЕНИИ В 1920 Г. И В 2018 Г. ПОСЛЕ СМЕНЫ ВЛАСТИ (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ).....	103
Lilit Makaryan – THE POLITICAL SITUATION IN ARMENIA IN 1920 AND IN 2018 AFTER THE POWER SHIFT (COMPARATIVE ANALYSIS)	103
Էդիկ Մինասյան – «ԹՈՒՖԵՆԿՅԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՈՐԴՈՒԹՅԱՄԲ 20-ՐԴ ԴԱՐԱՎԵՐՋԻՆ ԵՎ 21-ՐԴ ԴԱՐԻ ԵՐԿՈՒ ՏԱՍԱՍՅԱԿԱՆԵՐՈՒՄ... 104	104
Эдик Минасян – ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ФОНДА "ТУФЕНКЯН" ПО РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ АРЦАХ В КОНЦЕ XX И В ДВУХ ДЕСЯТИЛЕТИЯХ XXI ВЕКА.....	113
Edik Minasyan – ACTIVITIES OF "TUFENKIAN" FOUNDATION TO IMPLEMENT THE ECONOMIC DEVELOPMENT PROGRAMS OF THE REPUBLIC OF ARTSAKH AT THE END OF THE 20TH CENTURY AND THE TWO DECADED OF THE 21ST CENTURY	114
Էդգար Չախոյան – ՉԻՆՎԱԾ ՈՒԺԵՐԻ ՎԵՐԱԴԱՍԱԿՈՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ ՎՐԱՍԱՆ-ԱՄՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ (1991-2019 ԹԹ.).....	115
Эдгар Чахоян - ВОПРОСЫ ПЕРЕГРУППИРОВКИ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ В КОНТЕКСТЕ ОТНОШЕНИЙ ГРУЗИИ И США НА ЮЖНОМ КАВКАЗЕ (1991-2019 ГГ.).....	134
Edgar Chakhoyan - ARMED FORCES REDEPLOYMENT ISSUES IN THE CONTEXT OF GEORGIA-US RELATIONS IN THE SOUTH CAUCASUS (FROM 1991 TO 2019).....	135
ՀԱՎԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԱԶԳԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ / ARCHAEOLOGY AND ETHNOGRAPHY /	
Ռաֆիկ Նահապետյան – ԱՂԱՆԻԹԻ ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԱՅԻՆ ՀԱՄԱԼԻՐՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՇՈՒՐՋ (XIX ԴԱՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ՎԵՍ - XX ԴԱՐԻ ՍԿԻԶԲ).....	136
Рафик Наапетян – ОБ ИЗУЧЕНИИ ЖИЛЫХ КОМПЛЕКСОВ АГДЗНИКА (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА XIX В. И НАЧАЛО XX В.)	146
Rafik Nahapetyan – ON STUDYING OF RESIDENTIAL COMPLEXES OF AGHDZNIK (SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY AND THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY).....	147
Արտակ Խաչատրյան – ԱԴՐԲԵՉԱՆՑԻՆԵՐԻ ԷԹՆՈԳԵՆԵԶԻԱՄԻ ՓՆՏՐՏՈՒԹՅՆԵՐԸ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԶԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԼՂԻՄ-ՈՒՄ.....	148
Артак Хачатрян – ПОИСКИ ЭТНОГЕНЕЗИСА АЗЕРБАЙДЖАНЦЕВ И КУЛЬТУРНАЯ ПОЛИТИКА В НКАО.	155

Artak Khachatryan – THE SEARCH FOR THE ETHNOGENESIS OF AZERBAIJANIS AND CULTURAL POLICY IN THE NKAO 155

ԱՐՇԵՍ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹ / ИСКУССТВО И КУЛЬТУРА / ART AND CULTURE

Աննա Դավթյան – 13-րդ դարի խաչքարերի շարժապատկեր..... 156

Анна Давтян - ОРНАМЕНТЫ ХАЧКАРОВ XIII ВЕКА..... 164

Anna Davtyan - THE ORNAMENTS OF THE 13TH CENTURY KHACHKARS (CROSS-STONES)..... 164

Ռուզաննա Միքայելյան – ԳՅՈՒՄՐԻ ԶԱՂԱԹԻ «ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ» ԿԻՆՈԹԱՏՐՈՆԻ ԻՆՏԵՐԻԵՐ ԴԻՉԱՅՆԸ..... 172

Рузанна Микаелян – ДИЗАЙН ИНТЕРЬЕРА КИНОТЕАТРА «ОКТЯБРЬ» В ГОРОДЕ ГЮМРИ 175

Ruzanna Mikayelyan – THE INTERIOR DESIGN OF CINEMA “НОКТЕМБЕР” IN GYUMRI 176

Զահրա Մալեթի – ՀԱՖԵԶԻ ԳԱԶԵԼԼԵՐԸ ՖԱՐԱՀ ՕՍՍՈՒԼԻ ԱԶԵՐԵՐՈՎ 177

Захра Малеки – ГАЗЕЛИ ХАФИЗА ГЛАЗАМИ ФАРАХ ОССУЛИ 187

Zahra Maleqi – HAFEZ’S GAZELLES AS SEEN BY FARAH OSSULI..... 187

Մարինե Գևորգյան, Գայանե Թովմասյան – ՀՀ ԱՐԱԳԱՇՈՏՆԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄԱՍՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՆԵՐԳՐԱԿՈՒՄԸ ԶՐՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏ ԵՎ ՄԱՐԶՈՒՄ ԶՐՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՉԿԵՐԱԿՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԵՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ.... 188

Марине Геворкян, Гаяне Товмасын – ВОВЛЕЧЕНИЕ ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНЫХ ПАМЯТНИКОВ АРАГАЦОТНСКОЙ ОБЛАСТИ РА В СФЕРУ ТУРИЗМА И АНАЛИЗ ВОЗМОЖНОСТЕЙ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В РЕГИОНЕ 198

Marine Gevorgyan, Gayane Tovmasyan – INVOLVEMENT OF HISTORICAL AND CULTURAL MONUMENTS OF ARAGATSOTN REGION OF THE RA INTO TOURISM SPHERE AND THE ANALYSIS OF TOURISM DEVELOPMENT OPPORTUNITIES IN THE REGION 198

ԱՐՔՅՈՒՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ / ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЕ / SOURCE STUDIES

Լիլիթ Հակոբյան – ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՍՆԵՐԻ ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՆՐԱ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԻՐԱԿՈՍ ԳԱՆԶԱԿԵՑՈՒ «ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ» ԵՐԿՈՒՄ..... 199

Лилит Акобян - СОГЛАСОВАНИЕ ЧЛЕНОВ ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ЕГО ВЫРАЖЕНИЕ В ПРОИЗВЕДЕНИИ “ИСТОРИЯ АРМЕНИИ” КИРАКОСА ГАНДЗАКЕЦИ..... 204

Lilit Hakobyan – PECULIARITIES OF THE AGREEMENT BETWEEN THE SENTENCE PARTS AND ITS EXPRESSION IN KIRAKOS GANDZAKETSIS’ “HISTORY OF THE ARMENIANS” 205

Վահագն Հակոբյան – ԴՎԻԹ ԱՆԱՆՈՒՆԻ ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԻՑ 206

Ваагн Акобян – ИЗ ПЕРЕПИСКИ ДАВИТА АНАНУНА..... 218

Vahagn Hakobyan – FROM DAVID ANANUN’S LETTERS..... 218

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԵԹՈՂԱԿԱՆ / УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ / EDUCATIONAL-METHODOLOGICAL

Լիլիթ Մինասյան – ԱՐՔՅՈՒՐՆԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԻՆ ՈՐՊԵՍ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՎ ԸՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՉԿԵՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ (ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆ)..... 219

Лилит Минасян - ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИСТОЧНИКОВ НА УРОКАХ ИСТОРИИ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ИСТОРИЧЕСКОГО И КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ (ИССЛЕДОВАНИЕ ДЕЙСТВИЙ)	229
Lilit Minasyan - USING SOURCES IN THE HISTORY CLASSROOM FOR DEVELOPING STUDENTS' HISTORICAL AND CRITICAL THINKING (ACTION RESEARCH)	229
Մերի Հովհաննիսյան - «ԴԵԲԱՏ» ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈՂԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	230
Мери Оганнисян - ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДА ДЕБАТОВ	236
Meri Hovhannisyana - FEATURES OF USING THE DEBATE METHOD	236
Արմեն Խաչիկյան - ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹՅԱՆ ՉԱՓՄԱՆ ՌԱԶՄԱՍՈՑԻՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՄԵԹՈՂԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ԿՈԼԵԿՏԻՎՈՒՄ. ՍՈՑԻՈՄԵՏՐԻԿԱԿԱՆ ՄԵԹՈՂԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ ՀՀ ԶԻՆՎԱԾ ՈՒՃԵՐՈՒՄ	237
Армен Хачикян - ВОЕННО-СОЦИОЛОГИЧЕСКАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИЗМЕРЕНИЯ ЛИДЕРСТВА В ВОИНСКИЙ КОЛЛЕКТИВАХ. ПРИМЕНЕНИЕ СОЦИОМЕТРИЧЕСКОГО МЕТОДА В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ РА	246
Armen Khachikyan - MILITARY SOCIOLOGICAL METHODOLOGY OF MEASURING LEADERSHIP IN MILITARY TEAM. APPLICATION OF SOCIOMETRIC METHOD IN THE RA ARMED FORCES	246

ԳՐԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ / РЕЦЕНЗИИ / REVIEWS

ԱՐՏԱԿ ՄՈԿՍԻՍՅԱՆ, ՄԻՔԱՅԵԼ ՄԱԼԽԱՍՅԱՆ, ԼԻԱՆԱ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԸՍՏ ԱՆՏԻԿ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ ՊԱՏՄԱԾԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ (ԱՐԴԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՍԿԶԲԱՂԱԲՅՈՒՐՆԵՐԻ ՔՐԵՍՏՈՍԱՏԻԱ), ԵՐԵՎԱՆ, ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ, 2020, 388 ԷԶ:.....	247
ՀՈԿՆԱՆ ԶԱՆՅԱՆ (ՀՈԿՀԱՆՆԵՍ ԱՐԱԶԱՆՅԱՆ), ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՐԵՐԻ ՄԻՋՈԿ, ԵՐ., ԷՂԻՏ ՊՐԻՆՏ, 2020, 448 ԷԶ:.....	247
ՆԻԿՈԼԱՅ ՀՈԿՀԱՆՆԻՍՅԱՆ, ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԱՆԸՆԴՄԵՉ ՇՂԹԱՆ ԴԱՐԵՐԻ ԽՈՐԵՑ ՄԻՆՉԵՎ XXI ԴԱՐԻ ՍԿԻԶԲ (ՊԱՏՄԱԲԱՆ-ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱԳԵՏԻ ԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐ), ԵՐԵՎԱՆ, ՀՀ ԳԱԱ «ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ՀՐԱՏ., 2020, 428 ԷԶ:.....	250
ՆՈՐ ԳԻՐՔ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱԾԽԱՐՀԱՄԱՐՏԻՆ ԵՎ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑ ՀԵՐՈՍ ՀԱՅՈՒՐԻՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ (Յ. Գ. МИНАСЯН, АРМЯНКИ В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ И ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ (1939-1945), МОНОГРАФИЯ, РОСТОВ-НА-ДОНУ-ТАГАНРОГ, ИЗ-ВО ЮЖНОГО ФЕДЕРАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА, 2021, 284С.)..	252

ՄԵՐ ԵՐԱԽՏԱԿՈՐՆԵՐԸ

ԱՇՈՏ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ.....	255
ԷՂԻԿ ՄԻՆԱՍՅԱՆ.....	258

ՀԱԿԵՐԺԻ ԵԱՍՓՈՐԴ

ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ (1950-2021).....	263
-------------------------------------	-----

ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ	266
INFORMATION ABOUT THE AUTHORS	267

Ի ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ	268
NOTICE FOR THE AUTHORS	268

«ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹ» ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍԻ ՀԱՄԱՑԱՆՑԱՅԻՆ ՀԱՐԹԱԿՈՒՄ ԳՐԱՆՑՄԱՆ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ	269
--	-----

Ռուզաննա Միքայելյան

ԳՅՈՒՄՐԻ ԶԱՂԱՔԻ «ՅՈՒՏԵՄԲԵՐ» ԿԻՆՈԹԱՏՐՈՆԻ ԻՆՏԵՐԻԵՐ ԴԻՉԱՅԼԸ

Հիմնաբառեր. կինոթատրոն, ճեմարահ, ոճ, դիզայն, ինտերիեր, ճարտարապետություն, կինոդահլիճ, լուսավորություն, գուտևորում, հարդարանք:

«Յուկտեմբեր» կինոթատրոնն այն եզակի դիտադահլիճային կառույցներից է, որ գործում է 1926 թ. առ այսօր և ժամանցի կարևոր վայրերից մեկը համարվում Գյումրիում: Կինոթատրոնի շենքն իր արտաքին և ներքին լուծումներով ազգային նեոդասակալության, Էլլեկտիվի և արդի մոդեռնիստական հոսանքների ամբողջությունն է արտացոլում: Այս առումով՝ Հայաստանում գործող կինոթատրոններից ոչ մեկում ժամանակաշրջանների և ոճերի նման միաձուլում չի հասնիպում, ինչն էլ բացառիկ հետաքրքրություն է ստեղծում տվյալ կինոթատրոնի ինտերիեր դիզայնի ուսումնասիրման և վերլուծության համար: Սույն ուսումնասիրության շրջանակներում փորձ է արվել դիտարկելու և վերլուծելու այդ ոճերի հորինվածքային համապատասխանությունը և համադրումը, կինոթատրոնի հատակագծման արդի խնդիրները, ինչպես նաև կինոթատրոնի առանցքային մաս համարվող կինոդահլիճի, գոտևորման, կոմպոզիցիոն խնդիրները, ինչպես նաև դահլիճի տեխնիկական հագեցվածությունը և հնարավորությունները:

Սուղք

19-րդ դարում Անդրկովկասի մեծ քաղաքներում սկսվում է հասարակական տիպի շինությունների, այդ թվում՝ թատերական շինությունների կառուցման գործընթաց: Հայաստանում կառուցված առաջին կինոթատրոններից մեկը Ալեքսանդրապոլում գտնվող «Էրատո»-ն էր: Այս կինոթատրոնի վերաբերյալ պահպանվել են սակավ տեղեկություններ: Նույն շրջանում Ցարական Ռուսաստանում մեծ տարածում գտան Էլլեկտիկ և մոդեռն ոճական ուղղությունները: Ողջ Անդրկովկասի, այդ թվում՝ հայաստանյան բարձր խավի գեղարվեստական ճաշակի չափանիշների բավարարման համար նման ոճով էր իրականացվում խոշոր քաղաքների, մասնավորապես՝ Ալեքսանդրապոլի և Երևանի ճարտարապետությունը: Նախագծային աշխատանքներն իրականացնում էին ռուս, գերմանացի և այլ ազգության մասնագետներ: 19-րդ դարի երկրորդ կեսին Ռուսական կայսրության մայրաքաղաքային բուհերում ուսում ստացած հայ ճարտարապետները, վերադառնալով հայրենիք, շարունակում էին քաղաքաշինական աշխատանքերը: Այդ շրջանավարտներից էր ճարտարապետ Ղազար Սարգսյանը, ով էլ 1926 թ. հեղինակեց «Յուկտեմբեր» կինոթատրոնի նոր շենքը¹:

«Յուկտեմբեր» կինոթատրոնի ինտերիերի դիզայնը

Խորհրդային կարգերի հաստատումից հետո Ալեքսանդրապոլի «Էրատո» կինոթատրոնը պետականացվեց՝ վերանվանվելով «Շիրակ», հետագայում՝ «Յուկտեմբեր»²: Կինոթատրոնի շենքը սկզբում կառուցվեց իբրև ժողովարան, սակայն օգտագործվեց որպես կինոթատրոն: Կինոթատրոնը գտնվում է այժմյան Գյումրիի Վարդանանց (նախկինում՝ Մալխայան ապստամբության) կենտրոնական հրապարակում՝ «Յոթ վերք» եկեղեցու հարևանությամբ: Այժմյան կինոթատրոնի շենքը վերակառուցված տարբերակն է, քանի որ 1988 թ.

* Հոդվածը ներկայացվել է 25.06.2021 թ., գրախոսվել՝ 19.07.2021 թ., ընդունվել տպագրության՝ 30.07.2021 թ.:

¹ Տիգրանյան Է., Հայ ճարտարապետների շինարարական գործունեությունը անդրկովկասում (19-րդ դարի վերջ 20-րդ դարի սկիզբ), Լրաբեր հասարակական գիտությունների, 1987, № 9, էջ 30-33:

² Դվնունի Դ., Ուրվագիծ հայկական կինեմատոգրաֆիայի պատմության, Երևան, 1961, էջ 12:

աղետալի երկրաշարժից հետո շենքը մասնակի տուժել էր՝ ճաքել էին երկայնական առանցքի վրա գտնվող կրող պատերը, երկրորդ հարկում տանիքն իջել էր մոտ 15 սմ¹: Երկրաշարժից հետո շենքը վերականգնվել է 1989 թ., հետագայում ճարտարապետական նույն նախագծով վերակառուցվել է նաև 1996 թ.²: Վերակառուցումն իրականացվել է Համաշխարհային բանկի ֆինանսավորմամբ, ինչի համար տրամադրվել է 150 միլիոն ՀՀ դրամ³:

Դեռևս Խորհրդային Հայաստանում «Հոկտեմբեր» կինոթատրոնը մեծ համբավ ուներ, օրական կազմակերպում էր 6-8 սեանս, անցկացնում փառատոններ և հանդիպումներ՝ ապահովելով տարեկան մոտ 360 հազար հանդիսատես և աչքի ընկնելով իր ինտերիերի շքեղությամբ⁴: Խորհրդային և անկախության առաջին տարիներին շենքն ընգրկվել է «Կոմայրի» արգելոց-թանգարանի պահպանման գոտու մեջ: Այսօր «Հոկտեմբեր» կինոթատրոնը պատկանում է «Մոսկվա կինոթատրոն» ՄԴԸ-ին, քանի որ Գյումրիի համայնքապետարանի հաշվեկշռից, որպես հանդիսությունների տուն, օտարվել է դեռևս 2003 թ., սակայն այսօր Գյումրիի ավագանին կասկածներ ունի, որ օտարման գործընթացն անօրինական ճանապարհով է տեղի ունեցել:

Ներկա «Հոկտեմբեր» կինոթատրոնը 220 տեղով միադահլիճ երկհարկ շինություն է: Կինոթատրոնի ինտերիերների մի մասը պահպանվել է նախկին տեսքով, իսկ որոշ գոտիներ, ինչպես օրինակ՝ կինոդահլիճը, անկախության տարիներին արդիականացվել է: Կինոթատրոնի կենտրոնական մուտքը Աբովյան փողոցի կողմից է: Հատկապես ուշագրավ են կինոթատրոնի նախամուտքի կամարները, որոնք էլ ավելի են շեշտում շենքի ընդհանուր ծավալները: Մուտքային հատվածում նախկինում տեղադրված դասական փայտյա դռներն այժմ փոխարինվել են մետաղական ապակյա դռներով (եվրադոմ), ինչը բնավ չի համապատասխանում շինության արտաքին և ներքին տեսքին: Մուտքերն ունեն տանքուրներ, ինչը կարևոր հանգամանք է Գյումրիի նման կլիմա ունեցող քաղաքի համար: Արտաքին և ներքին մակերեսները բաղկացած են առաջին և երկրորդ հարկերում տեղադրված 4 մեծ և 11 փոքր կիսակոր պատուհաններից⁵: Կինոթատրոնի ներքին մակերեսը բաղկացած է հետևյալ գոտիներից. միացյալ ճեմասրահ և սպասասրահ, դրամարկղ, կինոբար, կողասենյակներ, սանհանգույց, ադմինիստրատիվ մաս, կինոդահլիճ, կինոխցիկ: Կինոթատրոնի առաջին գոտին՝ ճեմասրահը, վերականգնված է իր նախկին տեսքով: Այն ընդարձակ ուղղանկյուն մակերես է՝ դեպի երկրորդ հարկ գնացող ընդհանուր բաց սյունասրահով: Ճեմասրահի ծավալատարածական հորիվածքի և լուծումների ազդեցությունն ավելի է մեծանում 8.32 մ ընդհանուր բարձրությամբ առաստաղի շնորհիվ: Գրանիտե հատակը ներդաշնակում է բաց սյունասրահի և կամարների հետ, որոնք կազմում են ճեմասրահի ինտերիերի հիմնական հորինվածքը, հատկապես աչքի են ընկնում դասական ոճով իրականացված բազրիքները: Կամարների տակ ճեմասրահի՝ ներս ընկած հատվածները կոտրում են ուղղանկյուն ծավալը՝ բարդացնելով ընդհանուր հորինվածքը: Խորշատիպ հատվածները նույնպես ունեն հավելյալ լուսավորություն: Հատուկ ուշադրության է արժանի ճեմասրահի կենտրոնից կախված շքեղ ջահը, որը չէխական՝ բոհեմական բյուրեղապակու ուշագրավ նմուշ է, որը լայնորեն կիրառվում էր հատկապես 1950-ական թթ. հասարակական և բնակելի շինությունների ինտերիերներում: Ճեմասրահի լուսավորությունն ապահովում են նաև դասական ոճով իրականացված՝ պատին ամրացվող լուսամփոփները՝ դասավորված սյունասրահների երկայնքով: Բացի արհեստական լուսավորությունից՝ ճեմասրահն ունի երկկողմանի բնական

¹ Հայաստանի հուշարձանների պահպանման գլխավոր վարչություն, Հոկտեմբեր կինոթատրոն, Փաստոր, մայիս 1993:

² Գևորգյան Գ., Հոկտեմբեր կինոթատրոն, Գյումրիի կրթաշրջության պաշտոնական վեբկայք, <https://visitgyumri.com/am/october-cinema/> (հասանելի է 07.08.2020):

³ Կապարովա Վ., Գյումրիի բնակարանաշինությունում կատարվող չարաշահումները կարող են հասնել մինչև 20 մլրդ դրամի, Շանթ հեռուստաընկերության պաշտոնական վեբկայք

<https://www.shantnews.am/news/view/572772.html> (հասանելի է 07.08.2020):

⁴ Մարտիկյան Ֆր., Լենինական-Կինո, Եկրան, 1970, № 7(21), էջ 1:

⁵ Հայաստանի հուշարձանների պահպանման գլխավոր վարչություն, Հոկտեմբեր կինոթատրոն, Փաստոր:

լուսավորություն՝ ի հաշիվ ապակե դռների և պատուհանների: Ի տարբերություն լուսավորության և հարդարման՝ ճեմասրահում անհաջող է կատարված կահույքի տեղադրումը: Երկու տեղանոց փոքր բազմոցները տեղադրված են սյուների տակ՝ դեմ դիմաց, ինչն ընդհանուր գոտու ֆունկցիոնալ ցրվածություն է առաջացնում, բացի այդ՝ բազկաթոռների գունային և ոճական լուծումները չեն ներդաշնակում ճեմասրահի և սպասասրահի հետ և ակնհայտորեն հիշեցնում են «Մոսկվա» կինոթատրոնի կինոդահլիճների բազկաթոռները, ինչը բացատրվում է նրանով, որ «Չոկոտեմբեր»-ը պատկանում է «Մոսկվա» կինոթատրոնի կինոցանցին: Լայնածավալ միջոցառումների, պրեմիերաների ժամանակ այդ դասավորվածությունը երբեմն փոխվում է՝ բազկաթոռները միանում են իրար և տեղադրվում կենտրոնում:

Ճեմասրահի ծավալատարածական ճիշտ և գրագետ լուծումը թույլ է տալիս անցկացնել ոչ միայն կինոպրեմիերաների հետ կապված միջոցառումներ, այլև զանազան հանդիպումներ, երեկույթներ, մամուլի ասուլիսներ, համերգներ և այլն: Ճեմասրահին կից է դրամարկը, որն իր գույների և նյութերի ընտրությամբ չի համապատասխանում ընդհանուր միջավայրին: Կինոթատրոնի մուտքերի մոտ է գտնվում դրամարկը և հաշվապահությունը: Անմիջապես դրամարկի կողքին է փոքր մակերեսով կինոբարը: Բացի կինոբարից՝ ճեմասրահում գործում է նաև սրճարան՝ բաղկացած 4-5 ծոցեր սեղաններից և աթոռներից: Նույն դիզայնն ունի նաև կինոբարի հատվածը: Ճեմասրահի ինտերիերները զարդարված են նաև կախովի բույսերով: Կինոդահլիճը գտնվում է շինության առաջին հարկում՝ ճեմասրահի աստիճանավանդակների միջև ընկած հատվածում, իսկ դեպի կինոդահլիճ տանում են կողապատերին գտնվող երկու մուտքերը: Հաջող են լուծված հոսքային խնդիրները: Ընդհանուր դահլիճն ունի երկրաչափական հստակ ձևեր, իսկ առաստաղը և կողապատերը երեսպատված են արհեստական կաշվե պաստառապատում ունեցող սալիկներով: Հետևի պատը նախատեսված է պրոյեկտորների համար՝ բաղկացած երեք փոքր պատուհանիկներից: Ձայնի հասանելիությունը շարքերին ապահովում են ետնապատին և կողապատերին ամրացված բարձրախոսները: Լավ է կազմակերպված դահլիճի օդափոխությունը, ինչը չի կարելի ասել լուսավորության մասին: Անհամաչափ է իրականացված լույսի բաշխումը, որը կատարված է ոչ թե առաստաղի, այլ կողապատերի և հետևի պատին ամրացված լուսամփոփների միջոցով, ինչը կենտրոնացված ուժեղ լույս է առաջացնում փոքր տարածքում և չի լուծում ընդհանուր ու կինոթատրոններում նախատեսված բնական և արհեստական լույսի քանակի խնդիրը¹: Թերևս կինոդահլիճի ամենահաջողված գոտին բեմի և Էկրանի հատվածն է: Կինոդահլիճում տեղադրված է ժամանակակից Էկրան, որը մուգ մանուշակագույն թավշյա վարագույր ունի: Թավշյա կարմիր վարագույրներով են պատված դահլիճի կողմից կողապատերի ելքերը: Բեմի դիմային մասն ազգային մոտիվներով փայտա նախշազարդ բազրիքների ձև ունի: Այդպիսի հորիվածք ունեն Աշտարակի շրջանում հանդիպող ժողովրդական տների բաց պատշգամբների փայտակերտ բազրիքները²: Ինչ վերաբերում է պարտերին, ապա դրանց խիտ և միացյալ դասավորությունը նստարանների նման քանակի դեպքում անթույլատրելի է. չկան բաժանարար գոտիներ, որոնք թույլ կտան ապահովել հանդիսատեսի ազատ և հարմար տեղաշարժը դահլիճում: Չնայած դրան՝ նստարանների ձևը և երգոնոմիկ հարմարությունները միանգամայն հաջող են: Նստարանները փայտյա են՝ պաստառապատված կապույտ և կարմիր կտորով, իսկ թիկնակի հատվածում երկմաս են: Կինոդահլիճի ընդհանուր հորիվածքը բաղկացած է երկրաչափական ձևերից և ծավալներից, որի արդյունքում դահլիճը չափազանց մոնումենտալ է դառնում:

Ճեմասրահում հաջող են ընտրված պատերի երանգային լուծումները. նուրբ վարդագույնի համադրումը սպիտակի հետ ստեղծում է չեզոք և միաժամանակ հանգիստ մթնոլորտ, ինչը չի կարելի ասել կինոդահլիճի լուսաստվերային և գունային լուծումների մասին: Դահլիճի բաց կապույտ և վառ կարմիր նստարանների և դրանց կենտրոնական մասում

¹ ՀՀ Թաղաքաշինության պետական կոմիտե, ՀՀԸՆ 22.03.17, Արհեստական և բնական լուսավորում, Երևան, 2017, էջ 102:

² Հարությունյան Վ., Հայակական ճարտարապետության պատմություն, Երևան, 1992, էջ 489:

առկա մուգ կապույտի համադրումը, ինչպես նաև հետևի պատի բաց շագանակագույնը խիստ անհամատեղելի են: Սրան գումարվում է լուսամփոփների ոչ ճիշտ բաշխումը, որը լրիվ լուսավորման դեպքում լուսաստվերային ուժեղ անհամաչափ և կոնտրաստային խաղի պատճառով էլ ավելի է անհրապույր դարձնում ինտերիերի ընդհանուր հեռանկարը: Այդ անհամապատասխանությունը մեղմվում է արհեստական լուսավորության միջին ուժգնության պայմաններում, երբ դահլիճի գունավոր լամպերը հավելյալ երանգներ են արտացոլում պատի վրա՝ ավելի մուգ դարձնելով պատերը:

Երկրորդ հարկ տանող անկյունային աստիճանները քողարկվում են սյունասրահով: Գրանիտե աստիճանավանդակը և բազրիքները վերանորոգվել և փոխվել են վերջին 10 տարիների ընթացքում: Օժանդակ գոտիները, ինչպիսիք են սանհանգույցները, հանգստի սենյակները, ադմինիստրատիվ մասը և այլն, գտնվում են առաջին և երկրորդ հարկերի միջին նիշի վրա: Սանիտարահիգիենիկ և ադմինիստրատիվ մասերն իրարից առանձնանում են բաժանարար միջնորմով, իսկ կինոդահլիճն իր հերթին խուլ հաստ պատով առանձնանում է օժանդակ գոտիներից: Ոճական առումով՝ կինոթատրոնի երկու մասերը, իհարկե, չունեն ընդհանրություններ, քանզի ճեմասրահը իրականացված է 1958 թ.՝ կինոթատրոնի առաջին վերանորոգման ժամանակ՝ հայկական ազգային նեոդասական և ստալինյան ամպիր ոճի միաձուլմամբ, իսկ կինոդահլիճը, ինչպես արդեն վերը նշվեց, վերահատակագծվել է 2000-ական թթ.:

Եզրակացություն

Չոկոտեմբեր կինոթատրոնը Հայաստանում կառուցված առաջին կինոթատրոններից էր, որը փաստացի վերանվանված «Էրատո» կինոթատրոնն էր և գործում էր դեռևս Ցարական Ռուսաստանի տիրապետման ժամանակաշրջանում: Խորհրդային Հայաստանում, անցնելով երկու աղետալի երկրաշարժների միջով, երկու անգամ վերանվանվել է՝ ի վերջո կոչվելով «Չոկոտեմբեր», շարունակում է գործել նաև երրորդ հանրապետության տարիներին, առ այսօր կանգուն է և սպասարկում է Գյումրիի հանդիսատեսին: Ինչպես նրա ճարտարապետական լուծումները, այնպես էլ ինտերիերներն արժանի են ուշադրության, դրանց ուսումնասիրումը հետաքրքրական է հատկապես ճեմասրահի հին ոճի պահպանման առումով: Նման բաց սյունաշարով ճեմասրահներով և սրահներով կառույցներն արդեն եզակի են՝ Երևանի կայարանի շենքը, Օպերայի և բալետի շենքը, ՃՇՀԱՀ-ի 2-րդ մասնաշենքը, ուստի կինոթատրոնների ինտերիերների ուսումնասիրման առումով չափազանց կարևոր և հետաքրքրական է «Չոկոտեմբեր» կինոթատրոնի ներքին հարդարանքը:

Рузанна Микаелян, ДИЗАЙН ИНТЕРЬЕРА КИНОТЕАТРА «ОКТЯБРЬ» В ГОРОДЕ ГЮМРИ. Цель статьи - раскрыть решения внутреннего пространства кинотеатра "Октябрь", представляющего собой большую культурно-историческую ценность, а также анализ и выявление стилистических, эргономических особенностей, способов решения зонирования, перепланировки композиционных, объёмных приемов, применённых в здании. В рамках исследования мы постарались раскрыть хронологию стилистических изменений, их фазовые переходы, а также показать исходную и текущую ситуации здания.

В основу исследования лежит историко-аналитический и сравнительный методы. Исследование особенно важно и актуально с точки зрения оценки опыта прошлого, а также качественной организации дизайна и строительства общественных зданий, в частности зрелищных помещений, что важно для сохранения и реставрации подобных зданий, имеющих историческое значение.

Ключевые слова: кинотеатр, фойе, стиль, дизайн, интерьер, архитектура, кинозал, освещение, зонирование, убранство.

Ruzanna Mikayelyan, THE INTERIOR DESIGN OF CINEMA “HOKTEMBER” IN GYUMRI. The purpose of this article is to unveil solutions used for the interior of Cinema “Hoktember” (in Gyumri), which is of historical and cultural value, to explain and analyze its stylistic, ergonomic, zoning, redesign, compositional, and formal features. The research also re-visits the chronology of the cinema style changes and phases as well as analyzes the baseline points and the current situation of the building.

The research is anchored on historic, analytic and comparative methods in terms of appreciation of experience of the past, and henceforth for future implementation of exact design and proper construction and organization of spectating space of such buildings. It is also important for maintenance, preservation and rehabilitation of similar type of buildings of historic value.

Keywords: cinema, foyer, style, design, interior, architecture, cinema hall, lighting, zoning, decorating.

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

ИСТОРИЯ И КУЛЬТУРА

АРМЕНОВЕДЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

HISTORY AND CULTURE

JOURNAL OF ARMENIAN STUDIES

2021, № 1

Գլխավոր խմբագիր՝ Էդիկ Մինասյան
խմբագիր՝ Միքայել Մալխասյան
Տեխնիկական խմբագիր՝ Տիգրան Ղանալանյան
Սրբագրումը՝ Արմեն Մալխասյանի
Համակարգչային ձևավորումը՝ Միքայել Մալխասյանի

Հասցեն՝ 0025, Երևան, Արովյան 52
Адрес-0025, Ереван, ул. Абовяна 52
Address: 0025, Yerevan, Abovyan 52
E-mail: histcultjournal@gmail.com
tel: 060-71-06-00, 055-92-88-00

ԵՊՀ հրատարակչություն, Երևան, Ալ. Մանուկյան 1
«Մեկնարկ» ՍՊԸ տպարան, Երևան, Արովյան 41

Издательство ЕГУ, Ереван, ул. Ал. Манукян 1
Типография ООО “Мекнарк”, Ереван, ул. Абовяна 41

Տպաքանակը՝ 200